

(51)

Profesor Stanisław Mondelski – wybitny okulista poznański. W dwudziestą rocznicę śmierci

Professor Stanislaw Mondelski – the prominent ophthalmologist in Poznan. In the twentieth anniversary of the death

Tomasz Kazało¹, Andrzej Grzybowski^{2,3}

¹ Z Oddziału Okulistycznego Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w Lesznie
Ordynator: lek. med. Krystyna Frykowska

² Z Oddziału Okulistycznego Wielospecjalistycznego Szpitala Miejskiego w Poznaniu
Ordynator: dr hab. n. med. Andrzej Grzybowski, prof. UWM

³ Z Wydziału Nauk Medycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Dziekan: prof. dr hab. n. med. Wojciech Maksymowicz

Streszczenie:	Profesor Stanisław Mondelski urodził się w 21.01.1914 r. w Tarnowie. Studia lekarskie ukończył w 1948 r. W 1983 r. został profesorem Kliniki Okulistycznej Akademii Medycznej w Poznaniu. Był autorem ponad 100 prac naukowych. Tematyka prac dotyczyła diagnostyki i leczenia schorzeń siatkówki, onkologii okulistycznej, rozwijania metod badań diagnostycznych, związku chorób oczu z ogólnym stanem organizmu, doskonalenia technik operacyjnych, leczenia jaskry. Poza działalnością naukową i dydaktyczną wiele uwagi Mondelski poświęcał ulepszaniu i konstruowaniu aparatury badawczej i leczniczej. Stanisław Mondelski zmarł w 1992 r. w Poznaniu.
Słowa kluczowe:	Mondelski, Uniwersytet Medyczny w Poznaniu, historia okulistyki.
Summary:	Stanislaw Mondelski was born the 21.01.1914 in Tarnow. He graduated the University of Medical Sciences in 1948. He became the professor of the Ophthalmology Department of the University of Medical Sciences in Poznan in 1983. He was the author of above 100 scientific works. The subject matter of works concerned of the diagnosis and the treatment of the illnesses of retina, the oculistic oncology, improving the diagnostic methods and the operating techniques, the relationship between the eyes diseases and the general condition of the human organism, the treatment of glaucoma. Beyond the scientific and didactic activity, he dedicated many attentions to improving and constructing the investigative and healing apparatus. Professor Stanislaw Mondelski died in 1992 in Poznan.
Key words:	Mondelski, Medical University in Poznan, history of ophthalmology.

W 2012 r. minie 20. rocznica śmierci prof. dr. hab. Stanisława Mondelskiego (ryc. 1), lekarza okulisty, nauczyciela akademickiego, naukowca i ciekawego człowieka.

Stanisław Mondelski urodził się 21 stycznia 1914 r. w Tarnowie w rodzinie nauczycielskiej. Świadectwo dojrzałości otrzymał w 1934 r. po ukończeniu Gimnazjum im. Komeńskiego w Lesznie. W roku akademickim 1934/35 był studentem Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego Uniwersytetu Poznańskiego, a następnie od 1935 r. – Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Poznańskiego. Studia lekarskie Mondelski ukończył w 1948 r., otrzymując dyplom lekarza (1). Ze względu na okres okupacji pracę zawodową rozpoczął już marcu 1940 r. – był asystentem na Oddziale Ocznym Szpitala Ojców Bonifratrów w Krakowie (ryc. 2), a także pomocnikiem lekarza w karnym obozie Polskiej Służby Budowlanej w Krakowie. W okresie wojennym wykazał się patriotyzmem, ofiarnie pomagając chorym (2).

Staż podyplomowy Stanisław Mondelski odbywał w Szpitalu Powiatowym w Kamiennej Górze oraz Szpitalu Miejskim w Poznaniu. Pracę w Klinice Okulistycznej Akademii Medycznej w Poznaniu rozpoczął w 1947 r. i kontynuował ją do wieku eme-



Ryc. 1. Profesor Stanisław Mondelski (1914–1992).
Fig. 1. Professor Stanislaw Mondelski (1914–1992).



Ryc. 2. Oddział Oczny Szpitala Bonifratrów w Krakowie.

Fig. 2. Department of Ophthalmology, Merciful Brothers Hospital in Cracow.

rytalnego, z przerwą w latach 1954–1956, kiedy był ordynatorem Oddziału Okulistycznego Wojewódzkiego Szpitala w Zielonej Górze. Specjalizację z zakresu okulistyki ukończył w roku 1951.

Stopień doktora nauk medycznych uzyskał na podstawie pracy pod tytułem: „O działaniu atropiny na ciśnienie wewnątrzgałkowe oka normalnego i na ciśnienie w niektórych chorobach oczu”. W pracy tej omawiał badania Kliniki Ocznej Uniwersytetu Poznańskiego i badania własne dotyczące wpływu atropiny na ciśnienie wewnątrzgałkowe w poszczególnych przypadkach klinicznych. Autor podawał zestawienie badań 150 oczu pacjentów Kliniki Okulistycznej AM w Poznaniu i własne badania 27 osób. We wstępie opisywał dzieje odkrycia atropiny, jej skład chemiczny, drogi wchłaniania atropiny, jej działanie farmakologiczne. Następnie przedstawił zestawienie wyników badań ciśnienia wewnątrzgałkowego po podaniu atropiny w wybranych chorobach oczu. Z badań wynikało, że w zależności od jednostki klinicznej atropina może podwyższać ciśnienie lub je obniżać. Praca została wygłoszona na Zjeździe Sekcji Dolnośląskiej Polskiego Towarzystwa Okulistycznego 26 marca 1951 r. (3).

Stopień doktora habilitowanego otrzymał w 1964 r. na podstawie pracy: „Wycięcie tęczówki w jaskrze wtórnej (ocena metody)”. Omówił w niej historię i technikę tej metody operacyjnej, cel jej stosowania w przeszłości i czasach mu współczesnych oraz efekty jej stosowania. We wnioskach podkreślił, że połączenie między komorami oka przez irydektomię jest trwałe wówczas, gdy wycięcia dokonuje się poza granicami soczewki. Wskazaniem do wycięcia tęczówki w jaskrze wtórnej jest zablokowanie żrenicy lub dostępu do ściany kąta komorowego (4).

W 1983 r. został powołany na stanowisko profesora nadzwyczajnego w Katedrze i Klinice Okulistycznej Akademii Medycznej w Poznaniu (ryc. 3). Na emeryturę odszedł w 1984 r., ale z Kliniką związany był do końca swoich dni. Stanisław Mondelski zmarł 16.09.1992 r. w Poznaniu (2).

Zainteresowania naukowe Stanisława Mondelskiego znalazły odzwierciedlenie w jego bogatym dorobku naukowym. Był autorem ponad stu prac naukowych opublikowanych w polskich i zagranicznych czasopismach okulistycznych, a także wygłoszonych na licznych krajowych i zagranicznych sympozjach i zjazdach naukowych. Tematyka prac dotyczyła głównie diagnostyki i leczenia schorzeń siatkówki, onkologii okulistycznej, rozwijania metod badań diagnostycznych, związku chorób oczu z ogólnym stanem organizmu, doskonalenia technik operacyjnych, leczenia



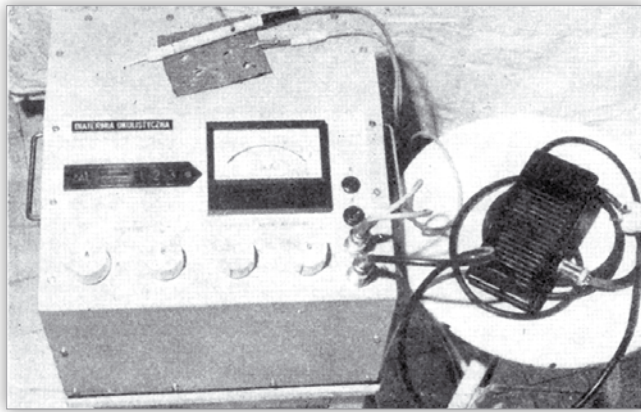
Ryc. 3. Profesorowie S. Mondelski, A. Kwaskowski, W. Orłowski (od lewej). Klinika Okulistyczna w Poznaniu.

Fig. 3. Professors S. Mondelski, A. Kwaskowski, W. Orłowski (from left). Department of Ophthalmology Poznan University of Medical Sciences.

jaskry. W swoich pracach wykorzystywał ówczesne nowoczesne techniki badawcze i lecznicze, takie jak: obuoczne wziernikowanie z wykorzystaniem lampy szczelinowej, wziernikowanie z wykorzystaniem wgłobienia, gonioskopie, fotografowanie dna oka z wykorzystaniem promieni podczerwonych, badania izotopowe, badania nad działaniem klejów syntetycznych w zaopatrywaniu ran oka. Znaczna część prac naukowych dotyczyła angiografii fluoresceinowej, czym przyczynił się do popularyzacji tej metody diagnostycznej w Polsce (5,6). Metodami badawczymi na owe czasy nowoczesnymi, stosowanymi i opisywanymi przez Mondelskiego, były również badania ultradźwiękowe i próby biologiczne w rozpoznawaniu guzów wewnątrzgałkowych. Stanisław Mondelski jako jeden z pierwszych okulistów polskich prezentował wyniki swoich badań zgodnie z zasadami statystyki, co sprawiało, że jego prace były wzorem i bodźcem do wprowadzania metod statystycznych do okulistyki polskiej.

Poza pracą kliniczną i naukową Stanisław Mondelski z zamiłowaniem oddawał się pracy dydaktycznej zarówno ze studentami, jak i z lekarzami. Był jednym z pionierów w dziedzinie opracowania i wprowadzania w Polsce egzaminów testowych (7). Przeprowadził również ponad 20 specjalizacji, był też promotorem wielu doktoratów. Tłumaczył z angielskiego rozdziały podręcznika D. Vaughana, T. Asbury'ego, R. Cooka „Podstawy okulistyki”, wydanego przez Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich w 1972 r., był autorem rozdziału „Siatkówka i jej choroby” w podręczniku „Okulistyka współczesna” pod redakcją profesora W. Orłowskiego, opublikowanego przez PZWL w 1977 r., a także współautorem podręcznika „Kliniczne metody badania układu wzrokowego”, wydanego przez PZWL w 1982 r.

Poza działalnością naukową i dydaktyczną wiele uwagi Mondelski poświęcał ulepszaniu i konstruowaniu aparatury badawczej i leczniczej. Do jego osiągnięć zaliczyć można: modyfikację i opracowanie igły do usuwania ciał obcych z rogówki w 1957 r. (8), modyfikację szczypczyków torebkowych do usuwania zaćmy w 1959 r. (9), pracę nad konstrukcją polskiej diatermii okulistycznej RM 2 w 1972 r., opracowanie zestawu elektrod diatermicznych do chirurgii siatkówki w 1974 r. oraz termometru termistorowego do punktowego pomiaru ciepłoty oka (ryc. 4).



Ryc. 4. Diatermia okulistyczna.
Fig. 4. Ophthalmic diathermy.

Istotną rolę w życiu Stanisława Mondelskiego odgrywała działalność społeczna. Jej formami były: liczne akcje społeczne mające na celu podniesienie poziomu wykształcenia i zdrowia społeczeństwa (zwalczanie analfabetyzmu, białe niedziele, akcje przeciwjaglicze), przynależność do Klubu Oficerów LOK, przynależność do Poznańskiego Społecznego Komitetu Zwalczania Palenia Tytoniu, przynależność od 1947 r. i przewodniczenie od 1973 r. Oddziałowi Poznańskiemu PTO, sprawowanie funkcji zastępcy redaktora naczelnego „Kliniki Ocznej”, członka sądu koleżeńskiego PTO i Senackiej Komisji Zdrowia po wyborach parlamentarnych w 1989 r. (10).

Za swoją działalność został odznaczony: Złotym Krzyżem Zasługi w 1976 r. oraz Odznaką honorową miasta Poznania w 1972 r. Otrzymał również nagrody rektorskie Akademii Medycznej w Poznaniu za osiągnięcia w pracy dydaktyczno-wychowawczej i organizacyjnej (1968 r. i 1979 r.) oraz nagrody naukowe rektorskie (1964 r., 1978 r., 1980 r.).

Na wspomnienie zasługuje jego zamiłowanie do muzyki poważnej oraz poezji, którą również sam tworzył.

Profesor Krystyna Pecold, wieloletnia współpracowniczka Stanisława Mondelskiego, pisała o nim: „Znany był jako lekarz, którego cechowała sumiennosc i dokladnosc; był bardzo dobrym operatorem, od którego tej sztuki nauczyło się wiele pokoleń okulistów. Jego głęboki humanizm, skromność i życzliwość budziły podziw u wszystkich, którzy się z Nim zetknęli bliżej. Był zawsze tam, gdzie był potrzebny, tak bowiem rozumiał swoje powołanie. I tak będziemy Go pamiętali (2).”

Piśmiennictwo:

1. Jędraś S: *Jadwiga Wiktoria Mondelska*. Przyjaciół Ludu 1988, 6, 29-30.
2. Pecold K: *Profesor dr hab. n. med. Stanisław Mondelski (1914–1992). Wspomnienie pośmiertne*. Klin Oczna 1993, 95, 155-156.
3. Mondelski S: *O działaniu atropiny na ciśnienie wewnątrzgałkowe oka normalnego i na ciśnienie w niektórych chorobach oczu*. Ref. 26.3.1955 na Zjeździe Sekcji Dolnośląskiej PTO.
4. Mondelski S: *Wycięcie tęczówki w jaskrze wtórnej (ocena metody)*. 1-136, Zakłady Graficzne Politechniki Poznańskiej, Poznań 1964.
5. Mondelski S, Szczypiński J: *Fluoresceinografia otworów siatkówki w jej odwarstwieniu*. Klin Oczna 1971, 41, 201-204.
6. Mondelski S, Pecold K: *Znaczenie fluoresceinografii w rozpoznawaniu różnicowym nowotworów wewnątrzgałkowych*. Klin Oczna 1971, 41, 667-670.
7. Mondelski S: *Analiza wyników sprawdzania testami wiadomości w studiach przeddyplomowych medycyny*. Problemy Uczelni i Instytutów medycznych 1971, 6, 23-31.
8. Mondelski S: *Igły do usuwania ciał obcych z rogówki*. Klin Oczna 1957, 27, 627-628.
9. Mondelski S: *Wyniki usuwania zaćmy szczypczykami torebkowymi własnej modyfikacji*. Klin Oczna 1959, 29, 191-197.
10. Mondelski S: *Oddział Poznański PTO w 30-lecie Polski Rzeczypospolitej Ludowej*. Klin Oczna, 1975, 45, 383-385.

Praca wpłynęła do Redakcji 27.04.2011 r. (1300)
Zakwalifikowano do druku 14.07.2011 r.

Adres do korespondencji (Reprint requests to):

dr hab. n. med. Andrzej Grzybowski
Oddział Okulistyczny
Wielospecjalistycznego Szpitala Miejskiego w Poznaniu
ul. Szwajcarska 3
61-285 Poznań
e-mail: ae.grzybowski@gmail.com